09/2017

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРА ВОЛОНТЕРСТВО

IDEA List

МИСТЕЦТВО ЖИТИ с. 3

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ с. 7

ДБАЙМО ПРО ЧИСТІСТЬ... с. 17

ІДЕА list

Культурний центр
«НОВИЙ АКРОПОЛЬ»
в УКРАЇНІ

NewAcropolis.org.ua
№9 • 09.2017

ВІННИЦЯ
NewAcropolis.org.ua/vinnytsya

ДНІПРО
NewAcropolis.org.ua/dnipro

ЗАПОРІЖЖЯ
NewAcropolis.org.ua/zp

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
Newacropolis.org.ua/ivano-frankivsk

КИЇВ
NewAcropolis.org.ua/kyiv

ЛЬВІВ
NewAcropolis.org.ua/lviv

МИКОЛАЇВ
NewAcropolis.org.ua/mykolaiv

ОДЕСА
NewAcropolis.org.ua/odesa

ПОЛТАВА
NewAcropolis.org.ua/poltava

ХАРКІВ
NewAcropolis.org.ua/kharkiv

У НОМЕРІ:

- Мистецтво жити
- Штучний інтелект
- О выборе книг
- О хороших читателях и хороших писателях
- Дбаймо про чистість природи і... людини

Чи знаєте ви, що найщасливіші люди у світі – датчани? Принаймні, про це свідчить міжнародне дослідження, яке вимірює рівень щастя: від ВВП до особистих свобод людей та участь у благочинності. Звичайно, це загальні показники. Щастя кожної окремої людини залежить від набагато більшої кількості факторів.

А що робить вас щасливими? Що дарує внутрішній спокій та гармонію? Наскільки важливо для вас відчувати себе щасливою людиною? І чи щасливі ви вже? Тут і зараз?

Якщо можете відповісти на ці питання, значить – ви вже щаслива людина. Якщо ні, то просто запитайте себе ще раз і ще раз, і ви побачите, відчуєте, зрозумієте, що щастя у вас всередині.
Платон вважав, що дбаючи про щастя інших, ми знаходимо власне. Можливо, це також і про вас.

Головне, щоб ви не робили, – будьте щасливими!

Редакція

МИСТЕЦТВО ЖИТИ*

■ *Шрі Рам*

Мистецтво жити – саме слово «мистецтво» означає інтуїтивну дію, тобто таку, що не визначається правилами чи кодексами, хоча може підкорятися певним законам. Це мистецтво полягає в пошуку гармонії, у слідуванні безпомилковому ритму, в досягненні витонченої злагодженості.

У нашому повсякденному житті небагато струн, проте ми можемо видобувати з них нескінченну мелодію.

Єдиним законом життя є закон допомоги іншим; світу можна допомогти настільки, наскільки забуваєш про себе.

Чим повніше кожен приймає та шанує життя тепер, тим легше та красивіше воно плине в майбутнє.

Будь завжди спокійним та гідним, милосердним та усміхненим, пам'ятай про Володаря Кайласи, вершини самотності та цілковитої неупередженості, яка все ж є невичерпним джерелом доброти.

Можна жити настільки інтенсивно, яскраво, неповторно, безпосередньо та динамічно, що життя стає перетворенням, станом безперервної радості, природного захвату, який ніщо не здатне припинити.

Кожен має спрямовувати себе за допомогою розуму, чистих намірів, власного бачення, готовності самому визначати свої кроки, визнавати власну відповідальність та бути здатним до бездоганного, особистого та неупередженого судження.

Опанувати мистецтво щасливого, прекрасного життя означає жити згідно з законами Природи, в гармонії з тим невловимим всесвітнім порядком, до якого має прагнути все існуюче. Коли людина перебуває в цьому стані гармонії, вона віднаходить мир із собою та іншими; вона стає провідником тих сил, які створюють мир та щастя для всіх.

Підкори себе тóму в собі, що знає Вічну Таємницю, чиї чарівність і краса присутні всюди.

Будь людиною у найповнішому, найкращому сенсі, проявляючи повагу, делікатність та доброту, але з тонкою неупередженістю.

Ти не можеш рухатись, не залишаючи слідів, по яких хтось може піти за тобою.

Ми маємо віднайти те, що є нашим призначенням, підсумком наших прагнень, а також витоком нашого теперішнього буття, віднайшовши який, ми пізнаємо мелодію, самодостатню, яка все життя може перетвори-

---

** Стаття зі збірки Thoughts for Aspirants, compiled of Notes and Writings of N. Sri Ram, The Theosophical Publishing House, Adyar, Madras, India, 1957.*

ти на симфонію, що невпинно ширяться, підсилена несхибною логікою.

Хіба не чудово – жити без запасу, нестримно, на всю повноту можливостей.

Живи красиво, з безмежним милосердям, відкинувши все своєкорисливе, чистий, як лотос, що не думає про себе.

Ми маємо дбати лише про те, щоб виконати наш обов'язок тут і зараз, обов'язок, що випливає з усвідомленого минулого, та обов'язок, що несе радість, – жити так послужливо, так красиво, наскільки це в наших силах, тут і зараз.

Без повноти осягнення, цілковитого ототожнення нас з Істиною, якою ми її знаємо, не може бути сенсу, природності чи краси в нашому житті.

Жити – це не тільки відчувати, але й діяти. Без розуміння немає правильної дії. Сутність розуміння полягає в осягненні самої сутності об'єкту вивчення.

Навчися жити в ситуації певний час, не намагаючись вирішити її.

Наше завдання – у перетворенні життя; у розвитку порядку так, щоб він ставав усе більш узгодженим з нашою справжньою природою.

Якщо ти зможеш з власного серця створити масштабний всесвіт, який був би відкритий, чистий та чутливий до світла і будь-якого потаємного космічного випромінювання, і в той же час був стиснутий у точку, звідки ти можеш діяти з усією силою свого єства, а потім об'єднати коло з центром, ти зможеш жити не лише невеликою частиною себе, а з усією повнотою власного єства, будучи включеним у кожну дію, спрямованим до вчинку, і все ж нечутливим для сприйняття найменших вражень від людей та речей, і з серцем,

позбавленим всіх бажань, проте завжди розгорнутим, наче молитовний килимок, готовий прийняти будь-кого і будь-що.

Жити природно – це насправді жити у внутрішній свободі серця та розуму. «Природно» в цьому розумінні означає згідно з власною первинною незіпсованою та неспотвореною природою.

Мистецтво жити – не в житті на самоті, але в співіснуванні та праці з іншими, розумінні їх та співпраці заради будь-якої гідної спільної мети.

Жити у єдності з усім живим, вчитися повсякчасно приносити найвищу жертву, вміти віддавати, творити божественні дари – що може бути прекраснішим за це?

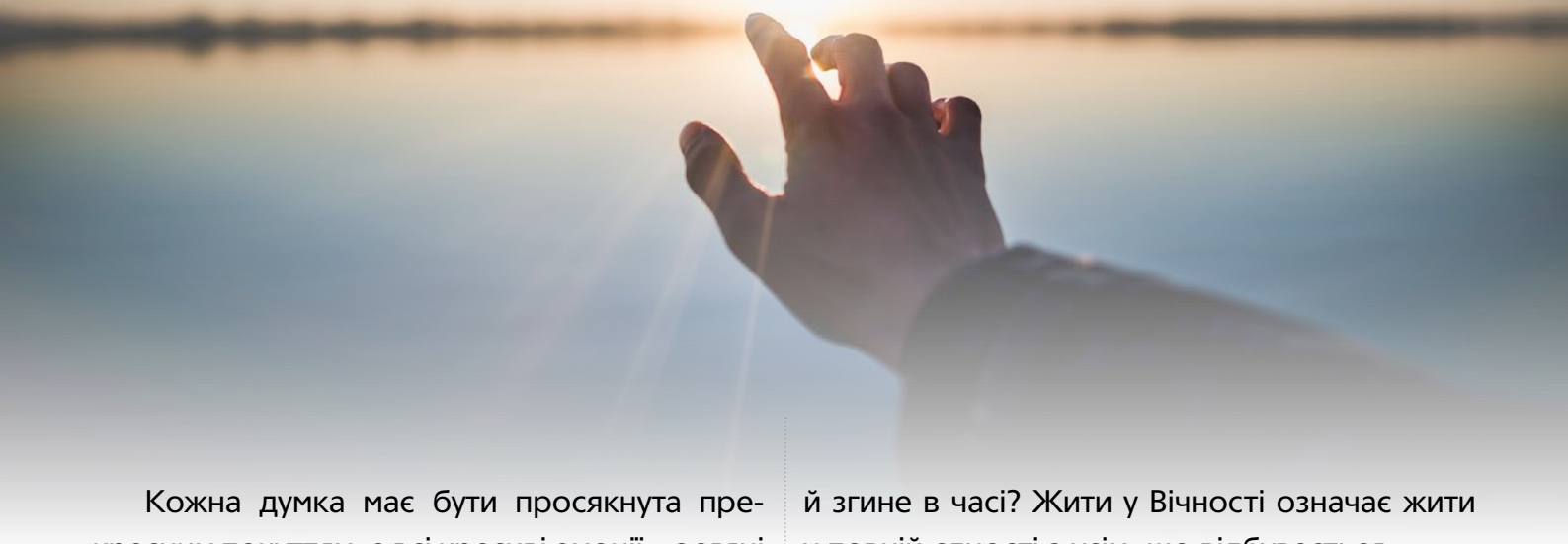
Залишай слід свого справжнього імені у найменших діях.

Живи у вічному «тепер», як птах, який не переймається завтрашнім. Звільнися від страхів, породжених нещасливими спогадами, й від упереджених сподівань на здійснення, від усього того, що є результатом механічної складової розуму.

Запропонуй іншим чисту воду свого досконалого буття.

Жити творчо – це не тільки творити щось з випадкового спонукання, але відтворювати чи відроджувати себе так, аби ми були здатні творити з безперервного потоку в нас самих.

Живи щомиті так, начебто ти будуєш досконалий храм.

Кожна думка має бути просякнута прекрасним почуттям, а всі красиві емоції – осяяні відповідними думками; таким чином виникне досконале сполучення розуму та серця, довершеність їх спільної роботи.

Вишуканість – це якість, яка має стати метою в мові, смаку та манерах.

Як ми можемо жити у Вічності? Що є вічним і житиме у Вічності, і що житиме від часу й згине в часі? Жити у Вічності означає жити у повній єдності з усім, що відбувається.

Найдрібніші дії ми можемо виконати з точністю, майстерністю і значенням незмірного космічного плану. Кожна подія, кожна ситуація може стати досконалою картиною й має стати важливою через нашу участь у ній.

Ми маємо розуміти важливість мети, водночас перебуваючи в стані невимушеного, щасливого спокою.

Вишукане мистецтво жити складається з визначених кожним для себе власних стандартів, і не є простим віддзеркаленням життя натовпу.

Усі наші дії мають бути позначені нашою метою; все наше єство, зібране і врівноважене, має бути присутнє в кожній дії, тому що, яка б мала чи проста не була та дія, вона містить у собі нескінченність сенсу.

Зроби кожне вітання досконалим; кожну буденну дію – божественним рухом.

Живи кожну мить як досконалу саму по собі та прекрасну прелюдію до наступної, не сподіваючись у пустому очікуванні та надії, а живучи у повній відповідності до потреб сьогодення.

Живи з розумом та почуттями у їх всеосяжному розмаху, водночас позначеному тонкою здатністю розрізняти; урегульовуй кожну ситуацію у її найбільш значущому та безмежному контексті; пізнавай за допомогою самоототожнення кожну думку та почуття інших; підтримуй саме той тон і напруженість, що будь-який мандрівний вітерець перетворить на мелодію.

Усередині тебе є коштовна перлина, але ти маєш віднайти її у досконалості, втіленій у своєму житті.

Світ може бути безрадісним; якщо так, ти маєш зробити його кращим своєю присутністю.

Існує мистецтво жити, яке вище за решту мистецтв. Коли це мистецтво опановане, тоді й тільки тоді людина досягає справжньої довершеності, позначеної всебічним розвитком.

Якщо наше життя заскніле, це тому, що в ньому немає цікавості до інших, зв'язку з усім живим навколо, а наші стосунки з іншими фрагментарні та майже позбавлені життя.

Шукач істини має бути прикладом нового способу життя, прекрасного і простого, упорядкованого та збагаченого глибокими людяними почуттями і безкорисливими прагненнями.

Життя нам дане, щоб жити. Тільки ті живуть по-справжньому, хто, нехай навіть у маленьких діях, уривках та фразах, виявляє ту нескінченну музику, великодушність та красу, які у кожного є в потенціалі.

Ми маємо бути перфекціоністами у кожній дрібниці. Наш характер вибудовується повсякденно, формуючись нашими реакціями на кожен маленький випадок. Всесвіт влаштований так, щоб виявити найкраще, що є в нас, навіть якщо ми це не усвідомлюємо.

Ми маємо формувати кожну складову нашого життя, кожну нашу думку й дію, якомога ближче до мети наших прагнень.

Промовляй кожне слово, виконуй кожну дію, зустрічай кожну ситуацію немов перед внутрішнім вівтарем, стоячи на колінах у найвищому благоговінні та самовіддачі, у присутності свого Вищого Я.

Переклад з англійської:
Юрій Білик, Олексій Марусяк

Шрі Рам (1889-1973), п'ятий президент Теософського товариства з 1953 по 1973 рр.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ДОТЕПНІ СПІВПАДІННЯ, або ДИВИНА ТА Й ГОДІ!

Марат Каменщиков

Декілька думок про розлади пам'яті і штучний інтелект, навіяні цікавим групуванням новин у соцмережі.

Штучний інтелект поступово входить в щоденне життя людей. Ця невеличка стаття з'явилася саме тому, що алгоритм facebook дійшов висновку, що авторові згідно його вподобань і останніх дій було варто показати дві наступні новини. Але тим цікавіший цей збіг, бо статті торкаються абсолютно протилежних, на перший погляд, сфер життя.

Перша новина про те, як штучний інтелект переміг людей-гравців у *го* – одну з найскладніших ігор у світі (https://geektimes.ru/post/289875/). Програма AlphaGo, розроблена у Google, вже привертала до себе увагу перемогами над кращими світовими майстрами *го*, але цього разу її перемога стала ще більш прикрою. AlphaGo перемогла команду аж з 5 людей і впевнено посіла місце кращого гравця на земній кулі.

На фоні загального буму про ШІ – це ще одне нагадування про те, що люди можуть скоро залишитися без роботи в сучасному розумінні цього слова, бо можливості штучного інтелекту зростають майже як у казці – не рік у рік, а день у день. Автопілоти для автомашин, які уникають аварій, автоматичний підбір аудіо- та відеоконтенту згідно аналізу наших уподобань, «розумна» апаратура в нашому домі, яка впізнає наш голос і вмикає прилади – все це приємні приклади застосування штучного інтелекту в найближчому майбутньому. Але кожного дня більшає голосів тих, хто передбачає заміну людської праці автоматами, суцільне безробіття і голодні бунти. Завдячуючи розвитку медицини і високих технологій, з часом можливе навіть поєднання людського мозку з комп'ютером. Але з чим зіткнеться людина, яка залишається на одинці із собою без роботи, коли навіть пам'ять буде замінена електронним пристроєм?

Звісно, пам'ять людини – це не пам'ять комп'ютера. Високі технології поки що не претендують на повну підміну складних психічних функцій, а тим більше – людської свідомості, хоча така ідея існує, втім, наразі лише теоретично. Пам'ять – це складний інструмент психіки, який виконує багато функцій, одна з яких – зібрати спогади про події і наші стани під час цих подій в єдине ціле. Втрачаючи цю здатність, людина втрачає не тільки розуміння оточення і людей навколо, а й відчуття власного «я».

Цим цікавіший і наступний репортаж про одного з пацієнтів будинку для літніх людей.

Один з пацієнтів почав хворіти на деменцію (порушення пам'яті, також називають старечим маразмом), через що впав

https://www.facebook.com/VICE/videos/1528273777224381/
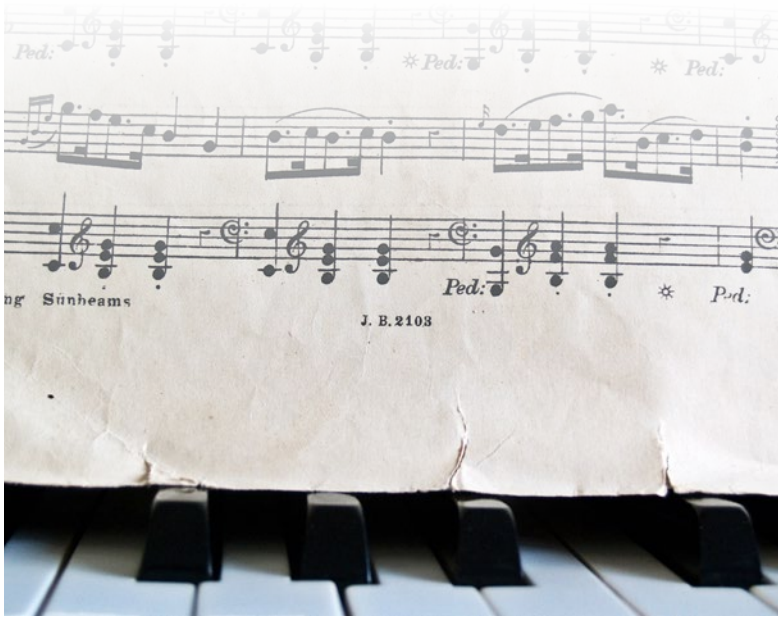

Reunited: A Short Film about Music and the Human Spirit

у депресію і повністю припинив спілкування з людьми. Знайти вихід вдалося куратору будинку для літніх людей, який одного дня розповів про свою участь у місцевому музичному гурті. Як каже куратор, в цей момент в очах старого щось змінилося. Виявилося, що пацієнт багато років грав на піаніно в джазовому колективі. Між молодим куратором будинку для літніх і 93-річним колишнім музикантом зав'язалася дружба. Вони знайшли інших музикантів, з якими старий грав багато років тому, замовили синтезатор, а потім – піаніно. Куратор і його 93-річний друг змогли не тільки побороти депресію, але й повернути радість життя. В кінці відеоролика місцеві жителі збираються на джазовий концерт, на якому виступає 93-річний піаніст.

В цій історії варто відзначити, що «зібрати себе до купи» стало можливо не тільки завдяки музиці. Спочатку увага однієї людини, потім підтримка і увага старих друзів, які зустрілися після багатьох років розлуки, і, нарешті, улюблена справа – музика, якій знову можна присвятити себе, – все це стало рушійною силою змін на краще.

Статті про штучний інтелект часто закінчуються пасажем про людську уяву, яку не зможе замінити ніякий інтелект. Ми додамо до цього ще справжні людські взаємини, соціалізацію, бажання змінювати світ на краще, глибокі почуття і відповідальність перед прийдешніми поколіннями – на нашу думку, все це є гарантією того, що людина завжди матиме можливість жити щасливим і наповненим життям.

О ВЫБОРЕ КНИГ

Андре Моруа

Вы спрашиваете меня, незнакомка души моей, что вам надлежит читать. Мои советы вас, наверное, удивят. И все же следуйте им. Мой учитель Ален говорил, что каждому из нас нужно прочесть не так уж много книг, и собственным примером подтверждал бесспорные преимущества этого принципа. Его библиотека состояла главным образом из сочинений нескольких выдающихся авторов: Гомера, Горация, Тацита, Сен-Симона, Реца, Руссо, Наполеона (его беседы с Лас-Казом), Стендаля, Бальзака, Жорж Санд, Виктора Гюго и, разумеется, философов: Платона, Аристотеля, Декарта, Спинозы, Канта, Гегеля, Огюста Конта. На протяжении своей жизни он прибавил к ним Ромена Роллана, Валери, Клоделя, Пруста, а также Киплинга.

Выбор предельно строгий, но уж эти великие произведения он знал превосходно. Постоянно перечитывая их, он всякий раз открывал в них новые красоты. Он полагал, что тот, кто не способен сразу же отыскать нужную страницу, не знает автора. В каком романе Бальзака описана первая встреча Вотрена и Рюбампре? В каком романе читатель вновь встречается с Феликсом де Ванденесом, когда тот уже женат? В каком томе Пруста в первый раз упоминается септет Вентейля? Того, кто не может ответить на эти и подобные вопросы, истинным читателем не назовешь. «Важно не найти, а сделать найденное своим достоянием», – говорил Валери. Та женщина, что прочла и усвоила несколько бессмертных произведений, может считать себя более образованной, чем та, что рассеянно и бегло просматривает в день по три новинки.

Следует ли из этого, что не надо уделять внимания современным авторам? Разумеется, нет; к тому же не забывайте, что некоторые из них завтра станут знаменитыми. Но ни к чему и слишком разбрасываться. Как же поступать? Прежде всего надо дать отстояться литературному урожаю года. Сколько книг, провозглашенных издателем или литературным кружком шедеврами, через шесть месяцев уже забыты! Не станем напрасно перегружать память. Обождем. Внимательно наблюдая за происходящим в мире книг, выберем себе друзей. У любого из нас среди современных авторов есть свои любимцы. Пусть же каждый следит за их творчеством! Я прочитываю все, что публикуют несколько молодых писателей, в которых я верю. Я не прочь открыть для себя и других, но не хочу, чтобы их было слишком много. Еще захлебнусь.

Как только мы убедились в духовной или художественной ценности книги, следует ее приобрести. Близко и всесторонне можно

познакомиться только с теми произведениями, которые у нас всегда под рукой. Для первой же встречи с автором вполне уместно и даже разумно одолжить книгу на время. Коль скоро мы решили «усыновить» ее, нужно даровать ей права гражданства. Жениться следует на той и книги те купить, с которыми тебе всю жизнь хотелось бы прожить.

А как следует читать? Если книга нас захватывает, то в первый раз мы читаем ее быстро и увлеченно. Мы просто глотаем страницы. Но в дальнейшем (а хорошую книгу читают и перечитывают много раз) нужно читать с карандашом или пером в руке. Ничто так не формирует вкус и верность суждений, как привычка выписывать понравившийся отрывок или отмечать глубокую мысль. Нужно дать себе слово ничего не пропускать при чтении писателей, которых по-настоящему ценишь. Тот, кто в книгах Бальзака пропускает длинные описания улиц или домов, не может считаться его истинным ценителем.

Весьма эффективный метод чтения – «звездообразный»: читатель расширяет круг интересов, двигаясь в разных направлениях – как бы по лучам звезды – от основной книги или сюжета. Пример: я читаю Пруста и восторгаюсь им. Углубляясь в его книги, я узнаю, что сам Пруст восторгался Рескиным, Жорж Санд. Приступаю к Рескину и Санд: то, что такой читатель, как Пруст, находил хорошим, не может оставить равнодушным и меня. Благодаря Шатобриану я познакомился с Жубером. А Шарль Дю Бо натолкнул меня на «Дважды потерянную Эвридику». Морис Баринг в свое время приобщил меня к Чехову, к Гоголю. Таким образом и возникают узы духовной дружбы. Пора и вам определить свое место. Прощайте.

О ХОРОШИХ ЧИТАТЕЛЯХ И ХОРОШИХ ПИСАТЕЛЯХ

Владимир Набоков

«Как стать хорошим читателем» или «О хорошем отношении к автору» – примерно такой подзаголовок подошел бы этим разнородным рассуждениям… Сто лет назад Флобер написал в письме к любовнице: «Comme l'on serait savant si l'on connaissait bien seulement cinq a six livres» – «Каким ученым можно было бы стать, зная как следует пять-шесть книг».

Читатель должен замечать подробности и любоваться ими. Хорош стылый свет обобщения, но лишь после того, как при солнечном свете заботливо собраны все мелочи. Начинать с готового обобщения – значит приступить к делу не с того конца, удалиться от книги, даже не начав ее понимать. Что может быть скучнее и несправедливее по отношению к автору, чем, скажем, браться за «Госпожу Бовари», наперед зная, что в этой книге обличается буржуазия. Нужно всегда помнить, что во всяком произведении искусства воссоздан новый мир, и наша главная задача – как можно подробнее узнать этот мир, впервые открывающийся нам и никак впрямую не связанный с теми мирами, что мы знали прежде. Этот мир нужно подробно изучить – тогда и только тогда начинайте думать о его связях с другими мирами, другими областями знания.

Теперь другой вопрос: можно ли извлечь из романов сведения о странах и их истории? Неужели кто-то еще наивно полагает, что из тех пухлых бестселлеров, которые нам на каждом шагу подсовывают книжные клубы под видом исторических романов, можно что-нибудь узнать о прошлом? Можно ли доверять той картине помещичьей Англии с баронетами и садовой архитектурой, которую оставила Джейн Остен, если все ее знания о жизни ограничивались гостиной священника? Или «Холодный дом», фантастические сцены на фоне фантастического Лондона, – можно ли считать его очерком жизни Лондона столетней давности? Конечно, нет. То же самое относится и к другим романам. Истина состоит в том, что великие романы – это великие сказки, а романы в нашем курсе – величайшие сказки.

Время и пространство, краски времен года, движения мышц и мысли – все это (насколько можно судить, и мне кажется, тут нет ошибки) для писателя, наделенного высоким даром, не традиционные понятия, извлеченные из общедоступной библиотеки расхожих истин, но ряд уникальных открытий, для которых гениальный мастер сумел найти уникальный же способ выражения. Удел среднего писателя – раскрашивать клише: он не замахивается на то, чтобы заново изобрести мир – он лишь пытается выжать все лучшее из заведенного порядка ве-

щей, из опробованных другими шаблонов вымысла. Разнообразные сочетания, которые средний литератор способен выстроить в заранее заданных рамках, бывают не лишены своеобразного мимолетного очарования, поскольку средним читателям нравится, когда им в привлекательной оболочке преподносят их собственные мысли. Но настоящий писатель, который заставляет планеты вертеться, лепит человека и, пока тот спит, нещадно мнет его ребро, – такой писатель готовыми ценностями не располагает: он должен сам их создать. Писательское искусство – вещь совершенно никчемная, если оно не предполагает умения видеть мир прежде всего как кладовую вымысла. Если материя этого мира и реальна (насколько реальность вообще возможна), то она отнюдь не является целостной данностью: это хаос, которому автор говорит: «Пуск!» – и мир начинает вспыхивать и плавиться. Он переменился в самом своем атомном составе, а не просто в поверхностных, видимых частях. Писатель первым наносит на карту его очертания, дает имена его элементам. Вот ягоды, они съедобны. Вон там, впереди, кто-то пятнистый метнулся прочь – надо его приручить. А вот то озеро за деревьями я назову «Жемчужным» или – еще изысканнее – «Сточным». Этот туман будет горой – и ее надо покорить. Мастер лезет вверх по нехоженому склону, и там, на ветреной вершине, встречает – кого бы вы думали? – счастливого и запыхавшегося читателя, и они кидаются друг другу в объятия, чтобы уже вовек не разлучаться – если вовеки пребудет книга.

В одном провинциальном колледже, куда меня занесло во время затянувшегося лекционного тура, я устроил небольшой опрос. Я предложил десять определений читателя; студенты должны были выбрать четыре, каковой набор, по их мнению, обеспечит хорошего читателя. Список куда-то задевался, но попробую восстановить его по памяти. Выберите четыре ответа на вопрос, каким должен быть и что делать хороший читатель:

1) состоять членом клуба книголюбов;
2) отождествлять себя с героем/героиней книги;
3) интересоваться прежде всего социально-экономическим аспектом;
4) предпочитать книги, в которых больше действия и диалога;
5) не приступать к чтению, не посмотрев экранизацию;
6) быть начинающим писателем;
7) иметь воображение;
8) иметь хорошую память;
9) иметь словарь;
10) иметь некоторый художественный вкус.

Студенты дружно налегли на отзывчивое отождествление, на действие, на социально-экономический и исторический аспекты. Как вы, без сомнения, уже догадались, хороший читатель – тот, кто располагает воображением, памятью, словарем и некоторым художественным вкусом, причем последний я намерен развивать в себе и в других при всякой возможности.

Должен оговориться, что слово «читатель» я употребляю весьма свободно. Пусть это покажется странным, но книгу вообще нельзя читать – ее можно только перечитывать. Хороший читатель, читатель отборный, соучаствующий и созидающий, – это перечитыватель.

Сейчас объясню, почему. Когда мы в первый раз читаем книгу, трудоемкий процесс перемещения взгляда слева направо, строчка за строчкой, страница за страницей, та сложная физическая работа, которую мы проделываем, сам пространственно-временной процесс осмысления книги мешает эстетическому ее восприятию. Когда мы смотрим на картину, нам не приходится особым образом перемещать взгляд, даже если в ней тоже есть глубина и развитие. При первом контакте с произведением живописи время вообще не играет роли. А на знакомство с книгой необходимо потратить время. У нас нет физического органа (такого, каким в случае с живописью является глаз), который мог бы разом вобрать в себя целое, а затем заниматься подробностями. Но при втором, третьем, четвертом чтении мы в каком-то смысле общаемся с книгой так же, как с картиной. Не будем, однако, путать глаз, этот чудовищный плод эволюции, с разумом, еще более чудовищным ее достижением. Любая книга – будь то художественное произведение или научный труд (граница между ними не столь четкая, как принято думать) – обращена прежде всего к уму. Ум, мозг, вершина трепетного позвоночника, – вот тот единственный инструмент, с которым нужно браться за книгу.

А раз так, мы должны разобраться в том, как работает ум, когда сумрачный читатель сталкивается с солнечным сиянием книги. Прежде всего, сумрачное настроение рассеивается и, полный отваги, читатель отдается духу игры. Нередко приходится делать над собой усилие, чтобы приступить к книге, особенно если она рекомендована людьми, чьи вкусы, по тайному убеждению юного читателя, скучны и старомодны, но если такое усилие все-таки делается, оно будет вознаграждено сполна. Раз художник использовал воображение при создании книги, то и ее читатель должен пустить в ход свое – так будет и правильно, и честно.

Что же касается читательского воображения, есть по меньшей мере две его разновидности. Давайте выясним, какая из них требуется при чтении. Первая – довольно убогая, питающаяся простыми эмоциями и имеющая отчетливо личный характер. (Этот первый тип эмоционального чтения, в свою очередь, делится на несколько подвидов.) Мы остро переживаем ситуацию, описанную в книге, поскольку она напоминает о чем-то, что довелось испытать нам или нашим знакомым. Либо опять же книга оказывается близка читателю потому, что вызывает в его памяти некий край, пейзаж, образ жизни, которые дороги ему как часть прошлого. Либо – и это худшее, что может произойти с читателем – он отождествляет себя с персонажем книги. Я не советовал бы читателям прибегать к этой разновидности воображения.

Каков же тот единственно правильный инструмент, которым читателю следует пользоваться? Это – безличное воображение и эстетическое удовольствие. Следует стремиться, как мне кажется, к художественно-

гармоническому равновесию между умом читателя и умом автора. Следует оставаться немного в стороне, находя удовольствие в самой этой отстраненности, и оттуда с наслаждением, – переходящим в страсть, исторгающим слезы и бросающим в дрожь, – созерцать глубинную ткань шедевра. Разумеется, полной объективности тут быть не может. Все ценное в какой-то степени всегда субъективно. Мне могло присниться, что вы сидите здесь; или я – привидевшийся вам кошмар. Я лишь хочу сказать, что читатель должен уметь вовремя обуздывать свое воображение, а для этого нужно ясно представлять тот особый мир, который предоставлен в его распоряжение автором. Нужно смотреть и слушать, нужно научиться видеть комнаты, одежду, манеры обитателей этого мира. Цвет глаз Фанни Прайс в «Мэнсфилд-парке», обстановка ее холодной комнатки – все это очень важно.

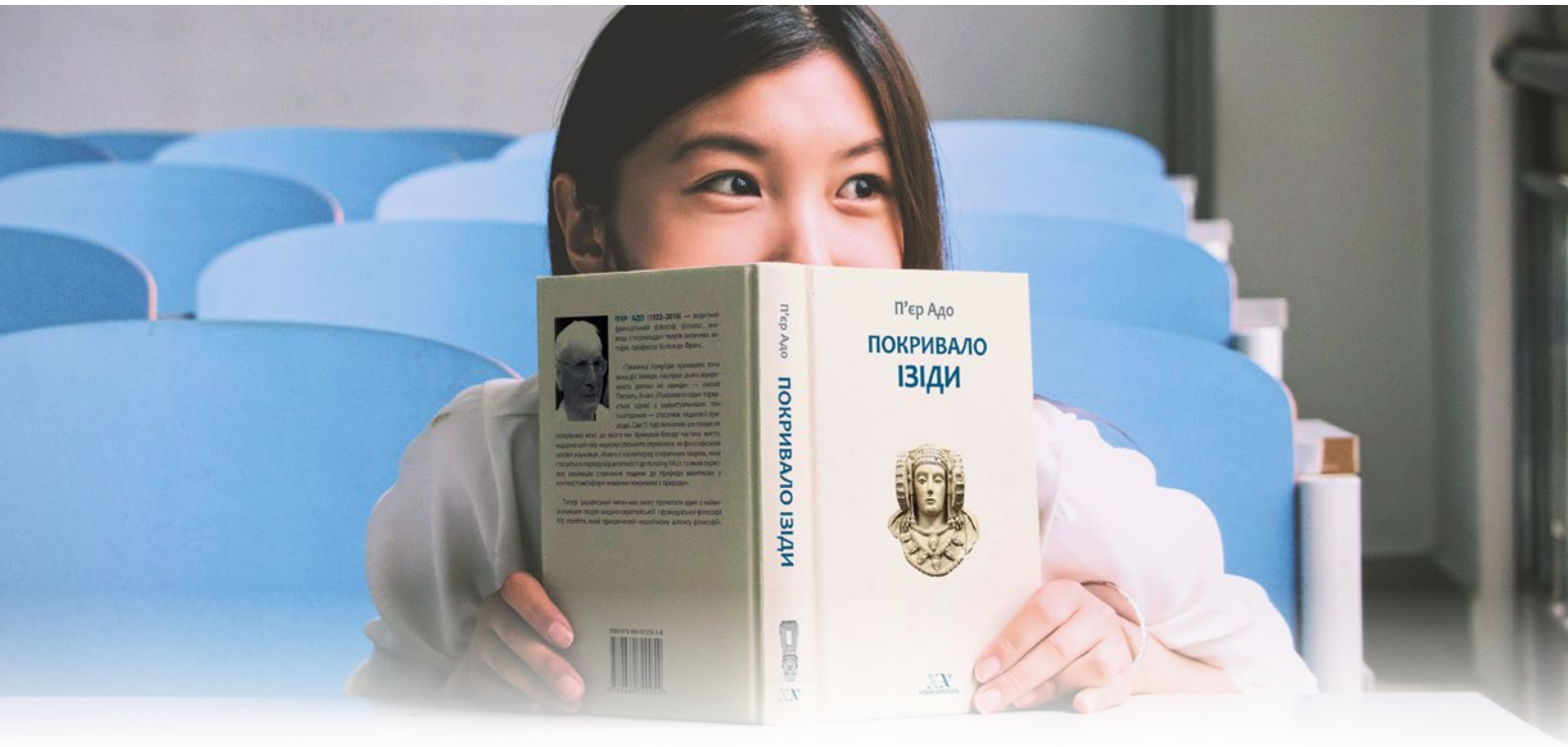
У каждого свой душевный склад, и я скажу вам сразу, что для читателя больше всего подходит сочетание художественного склада с научным. Неумеренный художественный пыл внесет излишнюю субъективность в отношение к книге, холодная научная рассудочность остудит жар интуиции. Но если будущий, читатель совершенно лишен страстности и терпения – страстности художника и терпения ученого, – он едва ли полюбит великую литературу.

Литература родилась не в тот день, когда из неандертальской долины с криком: «Волк, волк!» – выбежал мальчик, а следом и сам серый полк, дышащий ему в затылок; литература родилась в тот день, когда мальчик прибежал с криком: «Волк, волк!», а волка за ним и не было. В конце концов бедняжку из-за его любви к вранью сожрала-таки реальная бестия, но для нас это дело второстепенное. Важно совсем другое. Глядите: между настоящим волком и волком в небылице что-то мерцает и переливается. Этот мерцающий промежуток, эта призма и есть литература.

Литература – это выдумка. Вымысел есть вымысел. Назвать рассказ правдивым значит оскорбить и искусство, и правду. Всякий большой писатель – большой обманщик, но такова же и эта архимошенница – Природа. Природа обманывает всегда. От простеньких уловок в интересах размножения до умопомрачительно изощренной иллюзорности в защитной окраске бабочек и птиц – Природа использует изумительную систему фокусов и соблазнов. Писатель только следует ее примеру. Ненадолго вернувшись к нашему маленькому волосатому дикарю, пугающему волком, можем сказать так: магия искусства шла от призрака выдуманного им волка, от волка его фантазии, и при жизни удачливого шалуна рассказ о нем был хорошим рассказом. А когда проказник погиб, рассказ у пещерного костра превратился в хорошее поучение. Но магия исчезла вместе с ним. Ибо все дело в выдумке.

Писателя можно оценивать с трех точек зрения: как рассказчика, как учителя, как волшебника. Все трое – рассказчик, учитель, волшебник – сходятся в крупном писателе, но крупным он станет, если первую скрипку играет волшебник.

К рассказчику мы обращаемся за развлечением, за умственным возбуждением простейшего рода, за эмоциональной вовлеченностью, за удовольствием поблуждать в неких дальних областях пространства и времени. Слегка иной, хотя и необязательно более высокий склад ума ищет в писателях учителей. Пропагандист, моралист, пророк – таков восходящий ряд. К учителю можно пойти не только за потением, но и ради знания, ради сведений. Мне, к сожалению, знакомы люди, читавшие французских и русских романистов, чтобы что-нибудь разузнать о жизни в веселом Париже или в печальной России. Но в-третьих, и это главное, великий писатель – всегда великий волшебник, и именно тогда начинается самое захватывающее, когда мы пытаемся постичь индивидуальную магию писателя, изучить стиль, образность, структуру его романов или стихотворений.

Три грани великого писателя – магия, рассказ, поучение – обычно слиты в цельное ощущение единого и единственного сияния, поскольку магия искусства может пронизывать весь рассказ, жить в самой сердцевине мысли. Шедевры сухой, прозрачной, организованной мысли способны вызывать художественное потрясение не меньшей мощности, чем «Мэнсфилд-парк» или самый бурный каскад диккенсовской образности. Точность поэзии в сочетании с научной интуицией – вот, как мне кажется, подходящая формула для проверки качества романа. Для того чтобы погрузиться в эту магию, мудрый читатель прочтет книгу не сердцем и не столько даже умом, а позвоночником. Именно тут возникает контрольный холодок, хотя, читая книгу, мы должны держаться слегка отрешенно, не сокращая дистанции. И тогда с наслаждением, одновременно и чувственным и интеллектуальным, мы будем смотреть, как художник строит карточный домик и этот карточный домик превращается в прекрасное здание из стекла и стали.

ДБАЙМО ПРО ЧИСТІСТЬ ПРИРОДИ І... ЛЮДИНИ

■ Хорхе Анхель Ліврага

По закінченню «холодної», або «брудної», війни, що настала після Другої світової пожежі, попри те, що й далі існував міф про поганих і хороших хлопців, молодь на Заході впала у велику зневіру. Подібно до того, як налякана дитина намагається уникати «поганих слів», відкинутих після 1945-го року, це сталось і з великою частиною колективної пам'яті, що її ми називаємо «Історією».

Давні традиції та звичаї, що, навіть за всієї своєї недосконалості, дозволяли людині зберігати певну індивідуальну і колективну ключову роль спрямованості у майбутнє, враз посипались. Падаючи, вони потягли за собою мільйони розчарованої молоді. Велику Війну виграли «хороші», але чому досі тривають протиборство, несправедливість, расизм, визиск, і чимдалі менше можливостей чесно заробляти на прожиток? Чому визволені від колоніалізму народи Африки та Азії знову опинились у ярмі, в нелюдських економічних, соціальних та політичних умовах?

Чому мур, на взір середньовічного, постав посеред Берліна, розокремивши Схід та Захід? З паризьких кав'ярень Сартр волав: «Почнімо заново!». Але з часом його екзальтація обернулася запобіганням перед своїми совєтськими сподарями. У Сполучених Штатах Мартер Кінг та Кеннеді повстали проти взаємного расизму — чорного й білого, і обох убито.

Від барикад 68-го в Парижі до кровопролитної локальної війни у В'єтнамі цінність і значення істинно людяного обернулися в ніщо. Світ, що рік у рік стає більш забрудненим, огидним, потворним, фальшивим, ввергнув нас усіх в отруйне болото матеріалізму і братовбивчу боротьбу. Відтак настала реакція. На жаль, здебільшого політизована і маніпуляційна.

Екологічний критерій допоміг зрозуміти те, що наші неприродні і невдало застосовувані технології неабияк зашкодили Землі. Ми знову усвідомлюємо цінність і красу рослин, тварин, прозорої води... Наші предки таки мали рацію, коли стверджували, що цінуєш лише те, що втрачаєш.

Але молоді, затруєній давньою ненавистю і новітніми наркотиками, бракує зваги до порятування Природи та її представників. Вона порізнена впливом пропаганди. А найгірше те, що в цій екологічній реакції нехтують саму людину. Маємо парадокс — чи ескапізм? — коли з'являється бажання порятувати ведмедиків панда, а до подібних до себе, яких засмоктало духове, моральне і фізичне болото убогості, байдуже.

Маємо цілеспрямовано й сміливо прямувати до екологічного порятунку самої людини, нині загроженої не тільки смертельною традиційною та ядерною зброєю, а й відсутністю фізичної та метафізичної гігієни; споживанням продуктів, що є неприродними для тіла, та інших психологічних і ментальних продуктів, таких, як порнографія і невігластво, що є неприродними для душі.

Людині треба дати природне середовище, якого вона потребує задля виживання. Вона потребує найчистішого повітря істини, чистої води культури, позбавленої деформованого інтелектуалізму, чистої землі завзятої праці, що загартовує і дає хліб насущний, не сподіваючись на технотронних гуманоїдів та твариноїдів; чистого вогню нової духовності, що навчить нас мистецтва жити і помирати, покаже нам причину страждання і щастя, реальність Бога і нас самих — вічних, безсмертних, прекрасних своєю всемогутньою внутрішньою вертикальністю.

Найбільшу загрозу для людини становить не атомна радіація, а матеріалізм, легкодухість, жорстокість та безвір'я. Мутації, яких може зазнати людина від цієї непостережної радіації,— жахливі і почасти вже дають про себе знати. Погляньте на цих молодих людей без ідеалів, смутних і неохайних, котрі полюбляють добре попоїсти і поспати, а не працювати і навчатися, котрі, бувши заможними, одягаються в лахи, бувши чоловіками одягаються як жінки, а бувши жінками одягаються як чоловіки. Погляньте на цих фізично зрілих, але інфантильних людей, нездатних до рішучих дій у разі небезпеки, нездатних заробити собі на прожиток без скигління і рюмсання, нездатних відповідати на виклики життя і гідно зустріти красну смерть. Погляньте, зрештою, на цих стариганів, котрі, не відаючи, що коять, сліпма упадають за неповнолітніми дітьми і хтиво облапують їх, зафарбовують свою сивину і затягують корсетом черево, забувши про Золоту Афродиту в нашому серці на противагу уявній псевдоюності, яка ніколи не повернеться і яку вони ставлять над усе, тим часом це просто етап життя, можливо найважчий і найменш щасливий.

Тож дбаймо про всіх живих істот, не забуваючи, що й людина належить до них, і що ми — люди.

Це про просте. **ЦЕ ПРО ВАЖЛИВЕ**.

Видавництво «Новий Акрополь»

IDEA List

НОВИЙ АКРОПОЛЬ
КУЛЬТУРНА АСОЦІАЦІЯ

ЄВРОПЕЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ
З ВИШУКАНИМ СМАКОМ

Книги видавництва можна придбати у будь-якому відділенні «Нового Акрополя» або замовити доставку:

- Вінниця
(097) 865-89-92
- Дніпро
(068) 856-24-72, (066) 170-68-41
- Запоріжжя
(050) 451-50-77, (093) 361-81-86
- Івано-Франківськ
(068) 128-56-71, (095) 464-54-36
- Київ
(067) 656-33-62, (066) 753-43-78
- Львів
(067) 585-18-57, (099) 174-07-20, (093) 713-23-00
- Миколаїв
(066) 685-39-22, (0512) 47-42-72
- Одеса
(067) 988-83-60, (063) 397-77-69
- Полтава
(067) 504-00-16, (095) 127-33-14
- Харків
(095) 008-55-09, (073) 009-04-63

Ідея курсу:

Крізь традиції, культури та філософські вчення Сходу та Заходу до кращого пізнання себе, людей та світу.
Ми пропонуємо практичну філософію, яка буде корисною всім і кожному.

Чому філософія?

Тому що важлива
… є багато запитань, на які ми ще не знаємо відповідей, але дуже хочемо їх дізнатися. Починаючи з особистих — про призначення, майбутнє, вибори, перед якими стоїмо, і закінчуючи суспільними, культурними та історичними питаннями.

Тому що практична
… йдеться не про те, щоб отримати якомога більше інтелектуальних знань, а про те, щоб ідеї, що нас зачепили, втілити у життя. Для нас філософія — це спосіб життя, філософ не спостерігач, а людина з активною життєвою позицією, яка здатна нести відповідальність за своє власне життя, за суспільство і світ.

Тому що для кожного
… філософія як «любов до мудрості» є природньою для людини, яка шукає та прагне зрозуміти сенс життя. Це мужність іти своїм шляхом, випробовувати себе, не боятись помилок та щодня проживати день наче він останній, як казали стоїки. Для цього не обов'язково потрібна вища філософська освіта, лише сильна мотивація.

Для тих,

… *хто ніколи не зупиняється* та завжди відкритий до нового.

… *кому цікаве порівняльне вивчення* різних філософських течій, культур, традицій.

… *хто бажає брати участь* у культурних, соціальних та екологічних волонтерських проектах.

… хто шукає однодумців *для благородних справ*.

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ ▶▶